

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของชาวนาจังหวัดสุพรรณบุรี :
ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชื่อผู้เขียน : พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปีการศึกษา : 2545

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของชาวนาจังหวัดสุพรรณบุรี : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชาวบางตาเถร และ 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของชาวบางตาเถร ใน 4 ด้าน คือ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนผลผลิต และคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคล สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 18 ท่าน โดยใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก และสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์เรียงตามลำดับของวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า

ในด้านสภาพปัจจุบันของตำบลบางตาเถร พบว่า ตำบลบางตาเถรมีครัวเรือน 3,560 ครัวเรือน มีประชากร 15,683 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา โดยร้อยละ 71 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่นา ชาวบางตาเถรส่วนใหญ่ครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง ครอบครัวยุคใหม่เป็นครอบครัวเดี่ยว วิถีชีวิตผูกติดอยู่กับประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ อาทิ ประเพณีทิ้งทาน ตำบลบางตาเถรมีสวนย์กลางของตำบลหลายแห่ง อาทิ วัดไผ่โรงวัว ตลาดบางซอ

ในด้านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของชาวนาตำบลบางตาเถร พบว่า ในยุควัฒนธรรมข้าวดั้งเดิม คือ ก่อนการเกิดขึ้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในด้านการผลิตข้าว จะมีลักษณะของการผลิตเพื่อยังชีพ ไม่มีการลงทุนในการผลิต ทำแต่นาปี ปัจจัยการผลิตชาวนาจะเป็นผู้ผลิตขึ้นใช้เอง อาศัยแรงงานคน และแรงงานสัตว์ในการผลิต ในด้านการบริโภค ชาวนาจะบริโภคกันอย่างเรียบง่าย อาหารส่วนใหญ่มาจากธรรมชาติ บรรยากาศการรับประทานอาหารมีความอบอุ่น และนำไปสู่การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ในด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ชาวนาจะมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่จำเป็นภายในบ้านกับข้าวเปลือก แทนการซื้อขายของ

ที่จำเป็นเหล่านั้นด้วยเงิน และในด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา ชาวนาจะมีความเชื่อที่เกี่ยวกับการทำนาหลายอย่าง อาทิ เชื่อเรื่องแม่โพสพ ในขณะที่เดียวกันความเชื่อเหล่านี้ก็ถูกถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา อาทิ พิธีรับท้องข้าว

ต่อมาในยุควัฒนธรรมข้าวแบบสมัยใหม่ คือ หลังจากที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปรากฏว่า แบบแผนการผลิตข้าวของชาวนาได้เปลี่ยนไป จากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย มีการลงทุนมากในเรื่องปัจจัยการผลิต มีการจ้างแรงงานในกระบวนการผลิตเกือบทุกขั้นตอน การทำนาเป็นแบบนาปรัง ในด้านการบริโภค ชาวนาไม่มีเวลาที่จะมารับประทานอาหารร่วมกัน ใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ อาหารส่วนใหญ่จะต้องซื้อหามารับประทานจากร้านค้าขายข้าวแกง ในด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ชาวนาทำนาเพื่อขายข้าวอย่างเดียว เอาเงินเก็บไว้ใช้ในครัวเรือน และใช้หนี้ แม้แต่ข้าวที่ชาวนาบริโภคยังต้องซื้อจากร้านขายข้าวสาร และในด้านคติความเชื่อ และพิธีกรรม เมื่อชาวนาปรับเอาการทำนาแบบทันสมัยเข้ามา คติความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาแบบดั้งเดิมได้สูญหายจากแบบแผนการทำนาของชาวนาบางคาแตรในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมข้าวในตำบลบางคาแตรได้ทำให้ชาวนาสะดวกสบายในการทำนามากยิ่งขึ้น แต่ในทางกลับกัน การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งมีค่าเท่ากับการทำลาย วัฒนธรรมที่ดีงามของชาวบางคาแตรในส่วนที่เกี่ยวพันกับจิตใจได้สูญหายไปหมด พร้อมกันนั้น ชาวนาบางส่วนก็ทิ้งนาไปประกอบอาชีพอย่างอื่น เพราะทนรับสภาพความเป็นหนี้ และความยากจนไม่ไหว ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ชาวนาที่มีพื้นที่การทำนาน้อยประมาณ 5-10 ไร่ ได้ใช้วิธีการทำนาแบบดั้งเดิม ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวแบบดั้งเดิม และชาวนาได้ลดต้นทุนในการทำนา โดยถือว่าเป็นภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องริเริ่มจัดทำเป็น โครงการ
- 2) ภายใต้ระบบการศึกษาแผนใหม่ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถสร้างหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนในชุมชนได้ ควรมีการร่างและนำหลักสูตรเกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวสมัยดั้งเดิมมาให้นักเรียนโรงเรียนสองพี่น้องวิทยาได้เรียนทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งใช้โรงเรียนเป็นแหล่งเก็บรวบรวมเครื่องมือในการทำนาแบบดั้งเดิมในลักษณะของพิพิธภัณฑ์โรงเรียน
- 3) การแก้ไขปัญหาชาวนาดำโครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรคำนึงถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ชาวบ้านมีอยู่ เพราะโครงการบางอย่างที่ลงไปในพื้นที่อาจจะดีในความเข้าใจของรัฐที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่อาจจะไปทำลายวิถีชีวิตดั้งเดิมของเขา
- 4) รัฐควรมหาวิธีที่จะสร้างความภูมิใจในอาชีพการทำนาของชาวนา สร้างความภูมิใจของเยาวชนจากการที่ได้เกิดเป็นลูกของชาวนา ในขณะที่เดียวกันชุมชนและครอบครัวต้องมีกลยุทธ์เพื่อดึงเยาวชนให้เห็นความสำคัญของอาชีพการทำนา เพื่อให้รับช่วงการทำนาต่อไปในอนาคต แต่อาจจะส่งเสริมวิธีการทำนาในรูปแบบของทฤษฎีใหม่

Title of Thesis : Changes in Farmers' Rice Culture in Suphanburi Province:
A Case Study of Tambon Bang Tathan, Amphoe Song
Phinong, Changwat Suphanburi

Author : Phra Maha Boonlert Chuaythanee

Degree : Master of Arts (Social Development)

Year : 2002

The study on changes in rice culture of farmers at Tambon Bang Tathan, Amphoe Song Phinong, Changwat Suphanburi was aimed at the two following objectives: (1) to study present situations on physical, economic and social aspects as well as ways of life of Bang Tathan people and (2) to study changes in rice culture of Bang Tathan people in 4 aspects, i.e. production, consumption, exchange of products and principles of belief and rituals involving rice and rice farming.

The study chose a qualitative approach based on documentary data and personal information obtained from 18 informants through in-depth interview and focus group discussion. Descriptive data analysis was undertaken in order of objectives.

The study results were as follows:

Presently, there are 3,560 households with a population of 15,683, most of which engage in rice farming on 71% of the total area. The majority of farmers have the possession of their lands. Most of them are single family with their ways of life attached to traditions, rituals and beliefs e.g. Thing Than tradition. There are several community centers e.g. Wat Phi Rong Wua, Bang Sor market, etc.

With regard to changes in rice culture of Bang Tathan farmers, it was found that in the former rice culture, i.e. before the development and implementation of the National Economics and Social Development Plan, rice production was a self-sufficient way to earn living with no substantial investment. Farmers concentrated on annual farming,

exclusively relying on self-developed production factors, human labour and animal. They had a simple consumption of natural food in the cosy and intimate atmosphere where the transfer of culture from one generation to another took place. In the exchange of products, they traded their paddy rice with necessary household articles instead of using money to buy. Those farmers had several beliefs related to rice farming such as the story of Mae Pho Sop or Ceres. Meanwhile, such beliefs were transferred through certain rituals related to rice and rice farming, for instance, Rub Thong Khao Ritual.

Then came the modern rice culture after the National Economics and Social Development Plan was first developed and implemented. It was found that rice production pattern of farmers had gradually changed from self-sustained production to production for sale. Farmers invested more to acquire production factors. Labour forces were engaged in almost every stage of production. Rice farming pattern has been changed to off-season farming. Also, there has been substantial change in consumption pattern as farmers have a more rushed lifestyle and less time to spare for having meals with their family. Mostly, they buy food from the ready made food stalls. In the exchange of products, they do rice farming in order to sell rice and spend their earnings for their living and paying debts. They even have to buy rice for their meals. For the principle of belief and rituals, it was found that when farmers adopted the modern rice farming, traditional beliefs and rituals concerning rice have gradually disappeared.

Changes in rice culture, on one hand, have brought farmers a more convenient way of rice farming. On the other hand, such changes are regarded as the deterioration of glorious culture, particularly on the mental aspect. At the same time, several farmers abandon rice farming and turn to other jobs to earn their living as they are not able to bear debts and poverty any longer.

In view of the above research results, the researcher proposed suggestions and recommendations as follows:

- 1) Farmers should be encouraged to do traditional rice farming on a small piece of land of approximately 5-10 rais in order to conserve traditional rice culture and to reduce operating cost in rice farming. This should be developed as a project under the responsibility of local administration at Tambon level.

2) Under the new educational system which allows community participation in the development of curriculum, a specific curriculum related to traditional rice culture should be developed for students at Song Phinong Wittaya School on both theoretical and practical aspects. In addition, the school should be encouraged to establish a museum to collect and display tools using in traditional rice farming.

3) In working towards the solution of farmers' problems under various development projects, the indigenous wisdom should be taken into account as some projects initiated by the government may have adverse impact on traditional ways of life of local people.

4) The government should find the way to create and maintain farmers' pride in rice farming as well as young generation's on their parent's occupation. Meanwhile, communities and families should be encouraged to develop strategies to raise the consciousness of young generation on the importance of rice farming and to persuade them to continue their parents' way to earn living in the future. Nevertheless, they should be encouraged to learn the new method of rice farming known as "The New Theory".